

Mədəniyyətimiz

№ 09 (1377) 17 yanvar - 18 yanvar 2017-ci il

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ YANINDA
KÜTLƏVİ İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN
İNKİŞAFINA DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDU

Mədəni irsimizin qızıl ilməsi

Azərbaycan ərazisində aparılan arxeoloji qazıntılar hələ b.e. əvvəl II minillikdə burada kənd təsərrüfatı, heyvandarlıq, metal emalı, dulusçuluq və xalçaçılığın çox yaxşı inkişaf etdiyini sübut edir. Dünyada aşkar olunan xalçalardan ən qədimi - bizim eradan əvvəl VI-V yüzillikdə Dağlıq Altayda arxeoloji qazıntılar zamanı tapılan məşhur pazırık xalçasıdır. Azərbaycanın ərazisində Gültəpə qazıntıları zamanı bizim eradan əvvəl IV-III yüzillikdə xalçaçılıqda işlədilən alətlər, boyaq maddələrin izləri aşkara çıxmışdı.

Xalça insanları birləşdirirdi, onlarda kollektivlik, bir-birinə kömək, dostluq hissələrini aşılayırdı. Çox saylı və müxtəlif funksiyaları özündə birləşdirən Azərbaycan xalçası bütün praktiki mənalardan cəmindən daha artıq əhəmiyyət kəsb edirdi. Azərbaycan xalçası təkcə milli həyat tərzinin əsas elementlərindən, dekorativ-tətbiqi sənətin növmüxtəlifliyi deyildi; onunla xal-

qın mövcudluğunun mənəvi və əxlaqi normaları bağlıdır.

Azərbaycanda xalça toxuculuğu tətbiqi sənət növünün ən qədim sahələrindən biri hesab edilir. Ölkə ərazisində aparılan arxeoloji qazıntılar və yazılı mənbələrə görə, Azərbaycanda xalça toxuculuğu tunc dövründə, yəni 5 min il bundan əvvəl meydana gəlib.

Azərbaycan xalçaları Azərbaycanın rəngarəng təbiətinin bütün gözəlliyini - səmanın maviliyini və meşələrin yaşıllığını, dağ yamaclarının əlvanlığını, qarlı zirvələrin bəyazlığını əks etdirir. Bu xalçalarda qırmızı nar dənələrinin və qızılı heyvanın, sarı zəfəranın və kəhrəba üzümün rəngləri ecazkar bir şəkildə qovuşmuşdur. Azərbaycan xalçası boyalarının tükənməz zənginliyi, naxışlarının təkrar edilməz qovuşuğu, yaradıcılıq təxəyyülünün gücü və yüksək sənətkarlığı ilə fərqlənir.

Tarixin bütün dövrlərində Avropa ölkələrinin xalqları Azərbaycan mədəniyyətinə və incəsənətinə hörmətlə

“Azərbaycan xalqının çox zəngin mədəniyyəti, tarixi vardır. Biz haqlı olaraq öz mədəniyyətimizlə fəxr edirik. Bu gün Azərbaycan dünyada öz mədəniyyəti, musiqisi, tarixi ilə tanınan bir ölkədir. Dünyanın müxtəlif yerlərində Azərbaycan günləri keçirilir. Azərbaycan mədəniyyətinin nə qədər zəngin olduğunu artıq bütün dünya bilir.”.

İlham Əliyev,

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

yanaşaraq bu mədəniyyətlə mübadilənin həyata keçirilməsinə böyük maraq göstəriblər. Zaman-zaman inkişaf edən əlaqələr genişləniib, müasir dövrümüzdə dünyaya inteqrasiya olunduğumuz dövrdə Azərbaycan milli-mənəvi dəyərlərinə, mədəniyyətinə, incəsənətinə, xalqın yaradıcı tefəkkürünün məhsulu olan nümunələrə olan diqqət artmaqda davam edir.

Görülən işlərin nəticəsində Azərbaycan muğamı, Azərbaycan xalçası, Aşıq sənəti, Novruz bayramı və Tarifaçılıq sənətinin və s. YUNESKO tərəfindən dünyanın şah əsərləri sırasına daxil edilməsi Azərbaycanın qədim tarixi kökləri, mədəniyyəti olduğunu təsdiqləyən faktordur. Azərbaycana məxsus maddi-mənəvi dəyərlərin sırasına ölkəmizin tarixini, milli mənsəyini, mədəniyyətini və s. özündə ehtiva edir.

Əsrlərlə nəcib xanımlarımızın zərif əllərinin zəhməti ilə ilmə-ilmə toxunan xalçalarımız zəhmətin, tefəkkürün bəhrəsidir və əminliklə deyə bilərik ki, bu sənət növü dünyanın bir sıra ölkələrində yayılmış olsa da beşiyi Azərbaycandır. Burada toxunan, istehsal edilən xalçalar dünyada müqayisə edilməyən nümunə təqəbul olunaraq

xalqımızın vizit kartına çevrilib və kökü, mənbəyi çox qədimləri əhatə edərək əfsanələşib. Hər bir xalçada Azərbaycanın bir naxışı, özəlliyi yaşayır desək, fikrimizdə yanılmazdır. Gəmiqayadan, Qobustandan, Kür-Araz mədəniyyətindən qaynaqlanan xalça sənətində rəmzlər dünyası yaşayır, deyirlər. Mənbələrə əsasən vurğulayaq ki, 1949-cu ildə aparılan arxeoloji axtarışlar zamanı Azərbaycan xalçasının yaşının 2500 il tarixi olduğu qeyd olunur və hələ tunc dövründən belə bu sənətlə məşğul olmuşlar. Ölkəmizdə xalçaçılığın inkişafı haqqında Herodot, Klavdi Elian, Ksenofont və başqa qədim dünya tarixçiləri məlumat veriblər. Araşdırmalar əsasında məlum olub ki, Alban tarixçisi Musa Kalankatlı belə Azərbaycanda toxunulan ipək parçalar və rəngarəng xalçalar haqqında məlumat verir. “Kitabi-Dədə-Qorqud” dastanında, Nizami və Xaqaninin əsərlərində xalçalar tərənnüm olunur.

Məlumdur ki, texniki xüsusiyyətlərinə görə seçilən Azərbaycan xalçalarının iki növü var: xovlu və xovsuz xalçalar. Coğrafi mövqeyinə, naxış, kompozisiyaya, rəng həlli və texniki xüsusiyyətlərinə görə isə, şərti olaraq, 7 xalçaçılıq məktəbinə bölünür: Quba, Ba-

kı, Şirvan, Gəncə, Qazax, Qarabağ, Təbriz.

Tarixi dövrlərdə Azərbaycanın istənilən bölgəsində toxunan xalçalarını maraqlandıran və 1872-ci ildə Moskvada “Moskva- Politeknik” sərgisində və 1882-ci ildə “Ümumrusiya sənaye və incəsənət sərgisi”ndə nümayiş etdirilən xalçalar və xalça məmulatlarının ən yaxşı nümunələri qızıl və gümüş medallara layiq görülüb. Bu gün də xalçaçılıq sənətinin etalonu olan Azərbaycan xalçası dünyanın ən məşhur muzeylərində nümayiş olunur. Fondun təşkilatçılığı ilə Böyük Britaniya, Fransa, Rusiya və digər ölkələrdə keçirilən Azərbaycan mədəniyyəti və incəsənəti günləri çərçivəsində təşkil edilən xalça sərgiləri şöhrət qazanıb. Londonda Azərbaycan xalçalarının “Azərbaycan: uçan xalçalarla nağıllar aləminə” adlı sərgisi də bu istiqamətdə görülmüş işlər sırasındadır. Burada nümayiş etdirilən Qarabağ xalçaçılıq məktə-

binin nümunələri Qarabağın əzəli Azərbaycan torpağı olduğunu bir daha diqqətə çatdırıb. Azərbaycan xalçaları Ermitaj, Viktoriya və Albert, Tekstil, Luvr, Topqapı kimi dünyanın məşhur muzeylərini bəzəyir.

Bu gün yeni inkişaf dövrünü yaşayan Azərbaycan xalçası tədqiq edilir, tarixi, çeşidləri öyrənilir. Azərbaycanın prezidenti İlham Əliyevin Sərəncamına əsasən inşa olunan Xalça Muzeyi Azərbaycan xalçasının dünya miqyasında yetərincə təbliğinə və tanınmasına töhfəsini verir.

(ardı gələn sayımızda)

Oğuz Ayyaz

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ YANINDA KÜTLƏVİ
İNFORMASIYA VASİTƏLƏRİNİN İNKİŞAFINA
DÖVLƏT DƏSTƏYİ FONDUNUN
MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

